

Posudek disertační práce

Magdaléna Matušková: Vztahy československého a kubánského filmového průmyslu v šedesátých letech. Praha 2017, 222 stran.

Vítězství revoluce na Kubě a nástup Castrova režimu k moci v lednu 1959 znamenaly mimo jiné také počátek zásadních změn v oblasti kultury na ostrově, tedy i ve sféře kinematografie. Znárodnění filmového průmyslu začalo již v roce 1959 a trvalo do roku 1965, od roku 1961 probíhala i nacionalizace distribučních sítí. Znárodnění postihlo i americké společnosti působící na Kubě (Metro Goldwyn Mayer, Columbia, Warner Brothers). V tomto ohledu je otázkou, zda a do jaké míry využili Kubánci československých zkušeností se znárodněním filmového průmyslu.

Jak autorka konstatuje, jejím cílem bylo „zkoumat roli, již hrál *socialistický blok při budování kubánské národní kinematografie v 60. letech*“ (s. 1). Ačkoli někdejší Československo sehrálo v tomto ohledu nepochybně významnou roli (základní impuls představovala československo-kubánská kulturní dohoda z 22. prosince 1960, na jaře 1961 již na Kubě působilo přes 100 československých expertů), jde o téma prakticky velmi málo prozkoumané. Autorka se snaží celou záležitost hodnotit v kontextu tehdejší československé politiky vůči Latinské Americe. Podrobně mapuje především okolnosti a vývoj spolupráce Československého státního filmu s Kubánským institutem pro filmové umění a výrobu (Instituto Cubano de Artes e Industrias Cinemátograficas – CICA), stranou neponechává ani spolupráci s některými dalšími kubánskými institucemi (Filmová sekce revolučních ozbrojených sil, Televizní filmová studia, Sekce animovaného filmu aj.). Velmi přínosné jsou prezentace a hodnocení role jednotlivých osob na obou stranách, které významně přispěly ke spolupráci. Značná pozornost je věnována otázce

okolností vysílání československých expertů, techniků, režisérů, umělců i pedagogů, kteří se podíleli na rozvoji kubánské kinematografie. Často je zaměřena i na osoby „za scénou“, které nebyly známé veřejnosti. Autorka vždy zaujímá střízlivý kritický přístup, rozhodně nezastírá různé nedostatky na kubánské straně, které ztěžovaly práci československým odborníkům. Ne všechny společné projekty se dočkaly realizace podle původních představ CICAÍ a ČSF – mám na mysli například projekt „filmového městečka“ určeného pro celou Latinskou Ameriku, který byl kvůli finanční náročnosti opuštěn. Jako poněkud speciální problém se jeví otázka vysílání Kubánců do Československa na studijní pobyty a praxi. Autorka upozorňuje na to, že zdaleka ne vždy se dostavily očekávané výsledky. Překážky představovala řada skutečností – tito lidé byli v některých případech příliš mladí (nejmladším bylo 15 let), neměli potřebné předchozí vzdělání, na české straně byl nedostatek překladatelů ze španělštiny, značný problém představovaly i kulturní rozdíly. Z politických důvodů se spolupráce změnila po roce 1965, díky vnitřnímu vývoji se Československo stalo pro Kubu „nebezpečným“, od roku 1967 nebyla udělena žádná stipendia, pokud šlo o zahraniční spolupráci, začala se Havana přeorientovávat spíše na spolupráci s některými zeměmi Latinské Ameriky. Přes toto určité „ochlazení“ autorka zastává názor, že Československo sehrálo významnou roli při vzniku a vývoji kubánské národní kinematografie a zprostředkovaně ovlivnilo i kinematografie některých zemí v Latinské Americe či dokonce i v Africe (kubánští technici, vyškolení v Československu, působili například v Brazílii, Mosambiku a Nicaragui). K určité „obnově vztahů“ došlo až po sovětské invazi do Československa v roce 1968 a s nástupem tzv. normalizace.

Pokud jde o zdroje, z nichž autorka čerpala, nepochybně největším přínos představují výsledky jejího výzkumu v českých archivech – především v Národním filmovém archivu (materiály Československého

státního filmu), v Národním archivu (prameny k činnosti Univerzity 17. listopadu, Ministerstva školství a kultury, Polytechny) a Archivu ministerstva zahraničních věcí. Problém nepochybně představuje skutečnost, že podobný výzkum autorka nerealizovala v archivech na Kubě. Předpokládám, že v tomto ohledu patrně narazila na nějaké nepřekonatelné překážky. Tento nedostatek se snažila vyrovnat poměrně četnými osobními kontakty a rozhovory s lidmi, kteří měli nějakou spojitost se zkoumanou problematikou. Ačkoli rozhodně nechci znevažovat výsledky tzv. orální historie, je třeba si uvědomit, bylo-li lidem angažovaným kolem filmu na Kubě v 60. letech 20. století zhruba třicet let, dnes jim je přes osmdesát a je do jisté míry otázkou, zda si uchovali v paměti v potřebném rozsahu takové informace, že tímto způsobem lze substituovat zkoumání archivních pramenů. Pokud jde o další výtky z mé strany, pokládám některé partie textu za nadměrně popisné. Se závěry autorky je možné souhlasit, některé jsou jistě užitečným impulsem k diskusi a dalšímu výzkumu. S tvrzením, že „*se československé ekonomické problémy zhoršily a vedly k tzv. Pražskému jaru 1968*“, lze souhlasit jen s výhradou, neboť hlavní příčiny, dle mého soudu, nebyly jen ve sféře ekonomické. Ostatně politické souvislosti zkoumané problematiky – ať šlo o cíle československé politiky v Latinské Americe či například její podřízenost sovětským zájmům – zůstaly poněkud na okraji zájmu autorky.

Navzdory shora uvedeným výtkám a připomínkám je možno konstatovat, že jde o výsledek rozsáhlého a poctivého badatelského úsilí, autorka bezesporu prokázala hlubokou znalost tématu, text vyhovuje základním požadavkům kladeným na tento druh vědecké práce. Předloženou disertační práci předběžně klasifikuji jako **prospěla**.

V Hostivici, 23. května 2017

Prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc.

Ústav světových dějin FFUK